

EITT VÁRLIGT KLIPP

Javnaðarflokkurin, Føroyar og skrædlið

TAD KANN tykjast óráttvíst í eini gren um ta føroysku búskaparkreppuna bara at nema við leiklutin hjá einum politiskum flokki. Fyri at eingin misskiljing skal vera, kann vera neyðugt at gera vart við, at eftir mínum tykki hava *allir* politiskir flokkar í Føroyum ábyrgd av tí ússaligu støðu, landið er komið í. Í summum lutum hevur javnaðarflokkurin enn tá verið hóvligari enn aðrir flokkar.

Veljarin er ikki so stuttmintur, at hann hevur gloymt ætlanina hjá Jógvan við Keldu um at leggja Klaksvíkina undir glas, ella ætlanina hjá ávísum fólka- og tjóðveldismonnum at byggja flogvøll á Glyvursnesi, ella hugskotið hjá einum annars hóvligum skálvíkingi um at leggja ein undirsjóvartunnal undir Skopunarfirði! Vóru hesar og aðrar ætlanir framdar, var uttanlandsskuldin í dag ikki 8, men heldur 16 milliardir – kanska upptur meira.

Eg nevni hetta fyri at gera vart við, at føroyskir andstöðupolitikarar als ongan rett hava at kasta javnaðarflokkinum nakað fyri.

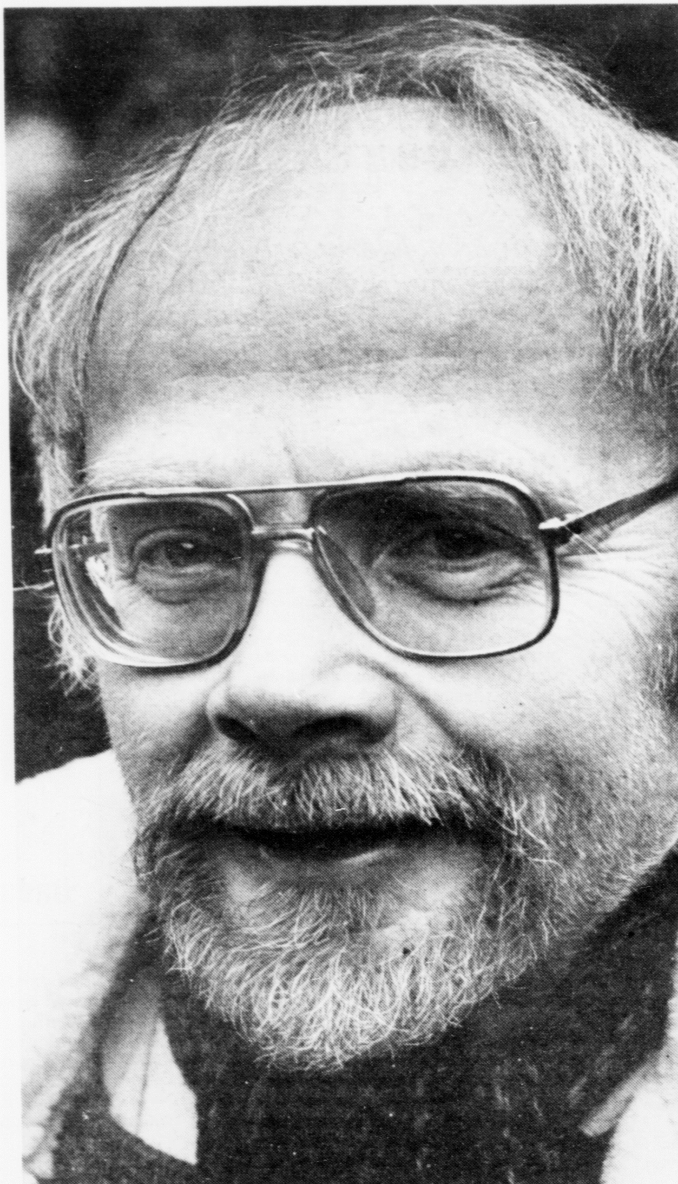
JAVNAÐARMENN HAVA roynt at vart seg við at vísa á, at politikkar teirra mis-eydnaðist m.a. orsakað av búskaparligum broytingum uttan fyri okkum, eitt nú al-tjóða kreppuni og teimum nógv lækkaðu fiskaprisinum. Nakað kann vera í hesum. Men veljarin er ikki fúsar at gloypa hesi undanförslu uttan fyrst at seta nakrar spurningar.

Víst eru politikarar ikki spásmenn. Men er tað ikki ein partur av arbeiðinum hjá einum politikara at leggja upp fyri óvantaðum umskiftum? Kann ein politikari rópast góður, um ikki eitt ávíst varsemi og framskygni – eitt umhugsni, sum fær hann at fyrireika alternativ tiltek, skuldi illa borið á – er partur av andaligu úterð hansara?

Tá man tað vera munandi meira áhuga-vert fyri veljaran, um hugt verður at sambandinum millum javnaðarflokkin og føroyska vinnulívið. Onkursvegna hevur ein varhugan av, at javnaðarflokkurin hevur verið brúktur av – ella verið rúka hjá – tí føroyska privata fyrirkastseminum. Tað ber kanska til at siga, at javnaðarflokksins veðhaldspolitikur var eitt slag av sosialismu við privatum íkast: privatir vinnulívsmenn sluppu at liva og láta, sum teimum lysti, samstundis sum skattgjalddarin var bundin at gjalda teirra gildi.

Í javnaðarflokksins politikki lá ivaleyst eitt álít á, at vinnulívið hevði moral. Men flokkurin varð svikin. Eingin ivi er um, at í Føroyum eru bæði nærløgd og dugnalig vinnulívsmenn. Men í áttatiárunum blómáði ein nýggj og hættilig mutatióin, fólk, sum á ein hátt tykjast at hava havt vinnuna sum hjáputur – til at ognar sær ta astronomisku stjórnløðina, marglætisborgina, tey trý húsini – eitt á bvgd, eitt í Havn, eitt í útlondum, tær mongu ferðarnar, tær dyru veitslurnar, alskyns ókeypis hentleikar. Hjá hesum ættarliði av playboyum – sum nú oljan nærkast Føroyum, eina ferð enn teyja gull og liggja fram við – gingu tey persónligu áhugamálini altíð fram um áhugamálini hjá heildini.

Nú kundi ein hildið, at javnaðarflokkurin, tá hesi mistøk vóru komin fyri ein dag, tók

Í sambandi við landsfund javnaðarflokksins, hetta vikuskiftið, hava vit heitt á Hanus Andreassen, rithovunda at skriva nakrar hugleiðingar um støðuna í samfelagnum, um javnaðarflokkin og annað.

sær annað skinn um bak. Veljarin noyðist tíverri at ásanna, at tað gjørdi hann ikki. Her kann vera vert at taka fram tann yrkta persónin Jensen í bókini *Føðum á ferð* eftir Heðin Brú. Høvundurin tyktist her á framskygdan hátt at hava lýst eitt fólkaslag, sum gjørdi sær dælt í Føroyum í áttatiárunum. Jensen hevði tikið úr kommunukassanum. Afturfyri hildu fólk tað vera so synd í honum, at tey settu hann til at vera roknskapar-

granskari í sjúkrakassanum og tarvafelagsformann.

Á ein hátt ber til at siga – og tað hjálpir lítið, at misbrotið hjá okkara nútíðar Jensen-týpu ikki nýtist at vera loyfðiligt, men heldur moralskt – at javnaðarflokkurin helt tað vera so synd í Jensen, at hann setti hann til at stýra landinum.

AT VIDGERA ta búskaparligu og sam-felagsligu kreppuna í Føroyum uttan at nema við tað moralska og mentunarliga støði, vit sum fólk byggja á, er nakað sum at lasta eitt neyðaregg og gloyma honuna. Tí lítul ivi er um, at ruðuleikin hevur moralskar – ein kundi enn tá sagt átrúnaðarlígar – røtur. Tað eru við øðrum orðum líkindi tí, at um slottið ikki raplaði nú, so hevði hetta í øllum førum hent um nøkur ár.

Sannleikin er helst tann, at Føroya moralska og átrúnaðarlíga støði er broytt frá grundini av – endavent – tey seinastu hundráð árin. Ein av orsökunum til hesa broyting er tann frelsuupplatan, sum evangeliskir trúarbólkar bóru til Føroya í seinnu helvt av 19. öld. Føroyingar høvdu frammanundan sum heild rættað seg eftir tí hugsan, at tín atburður og tínar gerðir á jørdini gjørdur av, hvørja lagnu tú fek, eftir at livi tít á jørdarriki var endað. Tað galt tí um ikki bara at skikka sær væl, men at vísa ta eyðmýkt og tað málhald í sínum dagliga lívi, sum m.a. varð so hátt vírt av teimum gomlu gríkkunum.

Eftir einahandilsins avtøku kom henda lívssjón í vanda. Ein orsök til hetta var tann, at vit fingur evangeliskar trúarbólkar, sum kunngjørdi eina nýggja frelsuupplatan, sum í stuttum kann lýstast við hugtakinum »rættvisgerð við trúgv«. Hetta hugtak varð upprunaliga sett fram av Paulusi í Róm-verjabrævinum og seinni enduruppgið og sett fram av Lutheri í bók hansara *Von der Freiheit eines Christenmenschen* (Um frælsið hjá einum kristnum menniskja). Sagt við fáum orðum vóru tað ikki ongur fyrst og fremst tinar gerðir, men tín innara umvending, sum tryggjaði ær frelsu. Lítul ivi er um, at fyri mong menniskju var hetta hugtak ein ótrúligur lætti og ein kelda til eitt lukkuligari og frígjòrdari lív. Men samstundis var hetta hugtak lætt at vulgari-sera og koppa á, so at tann frelsti kundi koma at halda, at honum var alt loyvt.

Úrslitið var, at meðan tey flestu í teimum nýggju evangelisku samkomunum hildu fram at vera hampafólk, tók millum nøkur eitt lyndi til óhógv og trúttandi víðing fyri moralskari siðvenju seg upp. Hetta er als ikki nakað nýtt fyrirbrigdi. Enski methodisturin og prædikumaðurin John Wesley (1703-91) kendi tað av royndum og lýsir avleiðingarnar av tí við hesum væl valdu orðum:

Eg beri ótta fyri, at har ríkidømi økist, minkar tann átrúnaðarlíga kjarnin samsvarandi. Tí dugi eg ikki at siggja, at tað er gjørligt, soleiðis sum tingini náttúrliga eru, at nokur sonn átrúnaðarlíga endurnýgging kann halda leingi fram. Tí átrúnaðar má ivaleyst elva til bæði láni og sparsemi, og hesi kunnu ikki annað enn skapa ríkidømi. Men sum ríkidømi økist, soleiðis økist eisini errinskapur, vreiði, og kærleikin til heimin í øllum sínum greiningum. Men hvussu er tað so gjørligt, at methodisman, tað er, ein hjartans religiön, hóast hon nú blómar sum eitt grønt laurbjatræ,